

Дугар Даніель Олексійович

БІОХІМІЧНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЯТОРНИХ Т-КЛІТИН (TREG) ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯМ CAR-T КЛІТИН

Україна, Харків

Харківський національний медичний університет

Кафедра біологічної хімії

Науковий керівник: Ярмиш Наталія Василівна

Актуальність. Терапія з використанням CAR-T-клітинами стала проривом у лікуванні гематологічних злоякісних новоутворень, зокрема у пацієнтів з лімфомами і лейкеміями. Але ефективність технології обмежена через вплив імуносупресивного пухлинного мікрооточення, центральною ланкою якого є регуляторні Т-клітини (Treg). У зв'язку з цим дослідження механізмів дії регуляторних клітин та їх взаємодії з CAR-T- клітинами має важливе значення для вдосконалення імунотерапії.

Мета роботи: проаналізувати механізми дії регуляторних Т-клітин та визначити їх зв'язок із функціонуванням CAR-T клітин.

Методи дослідження: огляд наукової літератури за темою, ґрунтуючись на огляді сучасної наукової літератури та аналізі актуальних публікацій із бази даних PubMed.

Результати. Перші CAR були розроблені у 1995 році японським імунологом Шимон Сакагучі, який експериментально довів існування особливої субпопуляції CD4⁺ (Cluster of Differentiation 4) Т-клітин, видалення яких призводило до розвитку аутоімунних захворювань. Подальше відкриття транскрипційного фактора FOXP3 довело, що регуляторні Т-лімфоцити є окремим типом клітин, експресія генів яких контролюється FOXP3. А вже у 2025 році троє вчених Шимон Сакагучі, Мері Брунков і Фред Ремсделл були відзначені Нобелівською премією за відкриття механізмів імунної толерантності Т-клітин.

Принцип дії: Регуляторні Т-лімфоцити (Treg: Regulatory T cells) є однією з головних ланок імунної рівноваги, запобігаючи надмірній або патологічній імунній відповіді. Основною їх функцією є пригнічення імунної відповіді, що дозволяє зберігати толерантність до власних антигенів і контролювати запальні

процеси. Центральним регулятором Treg-клітин є транскрипційний фактор FOXP3 (Forkhead box P3), який координує експресію генів, що й забезпечує здатність Treg-клітин гальмувати імунну відповідь через клітинну диференціацію та зміни метаболічного гомеостазу. FOXP3 інгібує програми, що характерні для ефektorних T-клітин, наприклад, гліколіз у T-кілерів або T-хелперів. Натомість в Treg-клітинах домінує окисне фосфорилування та β -окиснення жирних кислот, за рахунок цього клітини забезпечуються енергією, навіть в умовах обмеженого доступу до поживних речовин, зокрема в пухлинному мікрооточенні.

Важливим механізмом дії Treg-клітин є продукція певних цитокінів. Регуляторні T-клітини самостійно експресують високий рівень CD25 (Cluster of Differentiation 25), що є складовою рецептора інтерлейкіну-2 (IL-2). Завдяки цьому Treg-клітини зв'язують IL-2, зменшуючи його доступність для ефektorних T-клітин, тим самим пригнічуючи їх активність.

Додатковим механізмом дії Treg-клітин є контакт-залежна супресія з боку регуляторних T-лімфоцитів, що реалізується через експресію молекули CTLA-4 (Cytotoxic T-Lymphocyte-Associated Protein 4). Остання взаємодіє з CD80 і CD86 (Cluster of Differentiation 80/86), які розташовані на поверхні макрофагів та B-лімфоцитів. Взаємодія призводить до зменшення сигналів до ефektorних T-клітин, що, в свою чергу, знижує їх активність. Treg-клітини також здатні експресувати екзоферменти CD39 (Ectonucleoside Triphosphate Diphosphohydrolase-1) та CD73 (5'-Nucleotidase), які забезпечують деградацію позаклітинного АТФ до аденозину. Аденозин, що накопився в міжклітинному просторі, зв'язується з аденозиновими рецепторами на ефektorних T-клітинах, тим самим інгібуючи рецептор-залежний сигнальний каскад T-клітин, знову пригнічуючи їх активацію, проліферацію та цитотоксичні функції.

Усі зазначені вище механізми дії Treg-клітин мають вплив на ефективність CAR-T-терапії (Chimeric Antigen Receptor T cells). Ці клітини є генетично модифікованими T-лімфоцитами, які експресують штучний химерний антигенний рецептор (а саме CAR), який здатний розпізнавати пухлинні антигени незалежно від головного комплексу гістосумісності. Після

модифікації клітини повертають до організму пацієнта, а CAR-T-клітини мігрують у пухлинне мікрооточення, де будуть зазнавати впливу численних імуносупресивних факторів, зокрема й з боку регуляторних T-клітин.

У пухлинному мікрооточенні активність Treg-клітин проявляється у зниженні здатності CAR-T-клітин до проліферації, послабленні їх цитотоксичної активності та порушенні клітинного метаболізму, тобто дія, подібна, як й на ефекторні T-клітини. Причинами цього процесу є дефіцит IL-2 та накопичення аденозину, а також додаткова конкуренція за поживні субстрати, такі як глюкоза та жирні кислоти. Ці фактори сприяють виснаженню CAR-T-клітин та підвищують терапевтичну ефективність метода.

Висновки. Отже, Treg-клітини через низку біохімічних механізмів пригнічують активність ефекторних T-лімфоцитів та CAR-T-клітин. Глибоке розуміння цих механізмів створює основу для майбутнього вдосконалення CAR-T-клітинної терапії, що надасть можливості для ефективного лікування онкологічних хвороб.

Іонашку Еммануїл Русланович

ПОЛІМОРФІЗМ ЦИТОХРОМІВ P450 ТА ЇХ ВПЛИВ НА МЕТАБОЛІЗМ ЛІКІВ

Україна, Харків

Харківський національний медичний університет

Кафедра біологічної хімії

Науковий керівник: к.б.н. Ярмиш Н. В.

Актуальність. У біохімії метаболізм медикаментів розглядається як сукупність ферментних реакцій, що забезпечують хімічну трансформацію ксенобіотиків з метою їх знешкодження та виведення з організму. Водночас численні експериментальні та клінічні дослідження свідчать, що одна й та сама активна речовина лікарського засобу може проявляти різну ефективність і навіть може викликати токсичний ефект у деяких пацієнтів.

Центральну роль у цих процесах відіграє велика родина цитохромів P450 (CYP 450) - гемвісних монооксигеназ, що каталізують окиснення більшості ліків,